

KAFIYE

Kafiye, en az iki mısra sonunda. anlamı ve görevi ayrı, yazılışı aynı iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir.

Kafiyenin sağladığı hususlar şunlardır:

- a) Her mısraın ahenkli bir durgu ile kesilmesini sağlar.
- b) Kafiye şiirin akılda kolayca kalmasını temin eder.
- c) Anlamca ilgisiz görünen mısraları kaynaştırır.
- d) Yeni fikirlerin bulunmasına katkıda bulunur.
- e) Şiire söyleyiş güzelliği kazandırır.

Kafiyenin şartları:

1-Mısra sonundaki sözlerin ses bakımından benzemesi, anlamın ayrı olması gerekir.

Yollarda kalan gözler

Yıllardır seni gözler

mısralarında birinci “gözler” gözün çoğul şeklidir; ikinci “gözler” ise gözlemekten geniş zamandır. Her ikisi de aynı anlama gelseydi redif olurdu.

2- Kafiye keskinlikle rediften sonra gelmezler.

Vardım ki bağ ağlar, bağban ağlar

Sümbüller perişan, güller kan ağlar

“Bağban” ve “kan” kelimelerindeki -an sesi kafiye, ağlar kelimesi ise rediftir. Şayet şiir “... ağlar kan”, “... ağlar bağban” diye bitseydi -an sesi kafiye olur; fakat ağlar sözcüğü redif sayılmazdı.

3- Bir kelimenin redif olabilmesi için kendinden evvel mutlaka bir kafiye bulunması gerekir. Görevi ayrı olan bazı ekler kendinden önce kafiye olmadığı için -asında redif oldukları halde kafiye sayılır.

Sultan Murat eydür gelsin göreyim

Nice kahramandır ben de bileyim

mısralarındaki “gör-` ve “bil-” fiil köklerinde benzer ses yoktur. Aynı mısralardaki -eyim ekinin görevi aynı olduğu için rediftir; fakat kendinden önce kafiye bulunmadığı için kusurlu olarak

kafiye sayılır. Ya da sadece -e sesi yarım kafiye sayılıp -yim redif kabul edilir. Bu konuda kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Halk edebiyatı sözlü olduğu için r ve l sesinin kulağa birbirine yakın gelmesinden kaynaklanan bu tür kafiyeler halk şiirinde görülen bir husustur. Boğazdan çıkışına göre aynı grupta yer alan sesler arasında çok az da olsa kafiyenin varlığından söz edebiliriz.

4- Halk edebiyatında kalın sesliler (a, ı, u, o) ile ince sesliler (e, i, ü, ö) kafiyelendirilmiş olabilir.

Bakmaz mısın Karac'oğlan halına

Garip bülbül konmuş gülün dalına

Kadrin bilmeyenler alır eline

Onun için eğri biter menevşe (Karac'oğlan)

5- Kafiye ve rediflerin tespitinde Türkçe'deki yapım ve çekim eklerini iyi bilmek gereklidir.

6- Art arda gelen mısralar içinde birbirine benzeyen seslerin sık ve ahenk sağlayacak güzellikte kullanılmasına aliterasyon denir.

Ak sütünü emdiğim kadınım ana

Ak pürçekli, izzetli canım ana

Akar sularına kargımagıl

mısralarındaki ak sesinin tekrarı ile aliterasyon yapılmıştır.

7- Kafiyede aranan nitelik sesin benzemesidir. Yazılışı başka başka olan kelimeler, aynı sesi verdikleri takdirde kafiyeli olabilirler.

Birdenbire sıyrıldı gözümünden çözülen bağ

Bir hâtıranın dağdaki yâdıydı bu membâ

beytinde “bağ” ve “membâ” kelimelerini telaffuz ettiğimiz zaman bağ kelimesindeki ğ sesi zayıftır, membâ kelimesini telaffuz ederken bağ kelimesinin sonundaki ğ sesine yakın bir ses çıkar. Bu çeşit kafiyeler ses bakımından yarım kafiyeden daha hafif bir benzeyiştir.

8- Nesir cümlelerinde tekrar edilen seslere seci denir. Özellikle Divan nesrinde bulunur.

Gözlerin nuru, gönüllerin süruru; başımızın tacı, dil ehlinin miracı... gibi

9- Ayrıca uzun bir sesli (â, û, î) ile oluşan kafiyeler de uzun sesliler iki ses değerinde kabul edildiği için tam kafiye sayılır.

İstiklâl Marşı'nın fedâ, şühedâ, Hüdâ ve cüdâ kelimeleriyle biten dörtlüğünün kafiye şeması aaaa olduğu için kafiye -edâ ve -üdâ seslerinde değil -dâ sesindedir. Şemada aynı harf ile gösterilen kelimeler arasındaki ortak ses kafiye kabul edilir.

10 - Rûhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli

Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli

Bu ezanlar -ki şehâdetleri dinin temeli-

Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

mısralarında "emeli" kelimesi diğer mısralarda da aynen geçtiği için tunç kafiye sayılır. Tunç kafiye zengin kafiye saymak yaygın bir görüştür. Birinci, ikinci ve üçüncü mısralardaki -i sesi redif değildir; çünkü dördüncü mısradaki "i" sesi iyelik -i'si değildir. Kafiye sadece üç mısrada olsa idi o zaman bu ek redif olurdu.